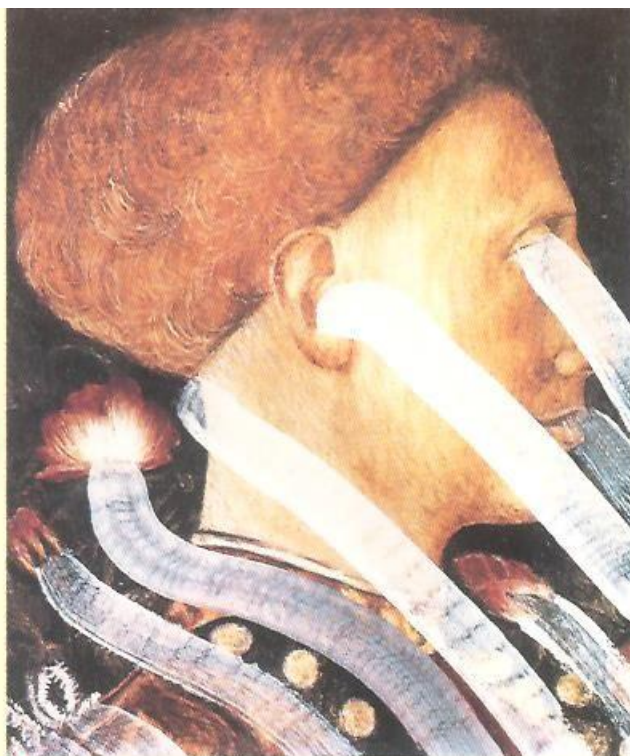

Proměny prostoru a času

Rudolf Fila

(*1932 v Příbrami na Moravě)

Ludvík Kundera věnoval svůj Počátek románu Rudolfovi Filovi. Kromě snů upoutaných slovy a poznáním, zde lze číst popis jednoho snu (aneb zápasu?): "Přednesl jsem pak, neboť svět se změnil v oslnivě šedivé auditorium a zničehonic jsem stál před studenty přímo ostřížímí, přednesl jsem tedy dvanáct tezí o malbě. Ráno jsem se rozpomněl už pouze na dvě: Tužba malby po přesáhnutí sama sebe a Možnost pohledu malby na samotnou malbu"...Kunderův text končí výzvou "Pokračování přistě!" Také Filovy obrazy jsou permanentním pokračováním a jsou skutečně malbou o malbě.

▲ Anastéze, 1985

◀ Shumecní zátiší, 1962

◀ Sivý den, 1965

Rudolf Fila se v roce 1947 potkáva na brněnských výstavách s prvními obrazy malířů Emila Fily a Bohumíra Mataly, s tvorbou "pařížských" Španělů i s francouzským sochařstvím. Později ho přitahuje J.Štýrský a Toyen, ale skutečné okno (pro oči) a dveře (pro cestu) do "tajemství zraku" výtvarného umění mu otevřel až jeho učitel na Škole uměleckého průmyslu v Brně Bohdan Lacina. Po maturitě - 1952 a maturitním cyklu ilustrací, které předznamenaly jeho trvalý vroucí vztah k magii slova i sémantice literatury, studoval v letech 1952-58 na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě u prof. Jána Mudrocha. Jako diplomovou práci maluje krajinářský, přírodní motiv zatvy, odmítnutý pro údajný formalismus, nebo vlastně pro citlivý a intelektuální proces zkoumání rozhraní a polaritů mezi

realistickým a abstraktním ve vidění, myšlení i filozofii pocitů a psychologii malířské vášně. Definitivní diplomovou prací byl pak ženský akt, motiv, v němž se mnohé děje a k němuž se později po dlouhých letech opět vrátil.

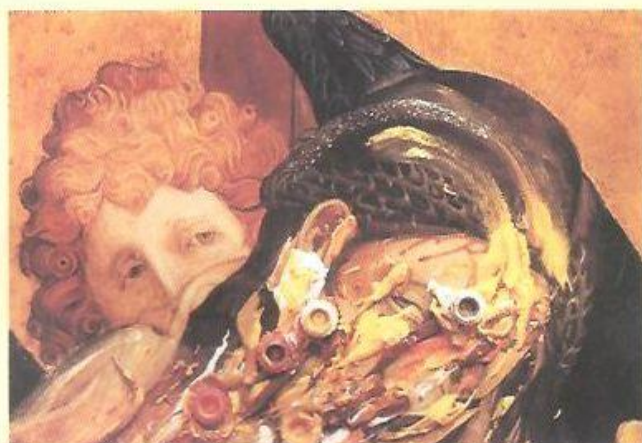
V šedesátých letech vzplanula malba Rudolfa Fily jako vzrušující reflexe smyslového opojení filozofickou podstatou jeho vášnivých malířských meditací a vstupování do obrazů. Z jejich hloubek, spočívajících v podstatě na platformě vnitřní sopky, plodící navenek zviditelněné erupce, vyzařovalo magma barev i exprese gesta ovládajícího síly protikladných potencií chaosu a řady pevně zapřáhnutých do boje nalažené malířovy trigy. Bojištěm se však později, na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, nestaly obrazové pole Filovy malby,

ale úhor, který stvořila absurdní normalizace i tupá bezradnost na cestě bez cíle a smyslu. Filova malba aktivizující bytostní podstatu lidského vědomí nemohla být přijata kreaturami postrádajícími osobnost, vědomí i lidskost a odmítajícími nevyhnutelnost božstev Erosa a Thanata, které v žádném případě nemohla nahradit modla bezduchého dogmatu. **Obrazům Rudolfa Fily však ani v těchto letech nechyběla ani vášně, ani bolest z intenzity malířského poznání. Obraz v obraze se však uzavřel a vizuální gesto směřující ven se obrátilo a proměnilo na dotyk nitra zevnitř. Doznávající obrazové konflikty se mění na dotyky, diskuse a rozhovory. Zprofanovaný svět umělec odmítá. Předmětem jeho umění se stává umění samotné i umění v souvislostech. Proto přicházejí Filovy variace, adaptace, integrace a intervence. Objevují se malby jako přemalby, interpretace, glosy a citace. Rudolf Fila aktivizuje techniky koláže, frotáže i montáže. Pracuje s médii obrazů starých mistrů i banálních dobových fotografií. V Akupunkturách se objevuje pointilistická technika malby a v jeho "tělovkách" - fragmentech ženského těla se "malba kůže mění na kůži malby", jako to napsal Jiří Valoch. Proces "malby v malbě", jak to charakterizoval první Filův životopisec Oskár Čepan (jeho studie však v roce 1971 nesměla vyjít) se uzavřel proto, aby se opět otevřel v novém gnozeologickém kontextu i s novou vazbou na mýtus těla, duše a osudu člověka.**

Filova malba, původně vždy obsahující význam světelného a barevného signálu zvuku a času v prostoru, se jakoby proměnila

▲ *Meduza, 1975*

◀ *Samé zlato, 1990*

na kvalitu hmatu a dotyku v jiných dimenzích prostoru v čase. Tento prostor i čas vždy naplňuje Rudolf Fila nejen svou pevnou koncepcí malířského dialogu a monologu, ale také aktivitou pedagogickou. Jde o třicet let působnosti na bratislavské Škole uměleckého průmyslu, z které se generace žáků k umělovi i pedagogovi dodnes upřímně hlásí. Patří sem též kratší působení docenta na Vysoké škole výtvarných umění, ale nelze vynechat ani jeho ilustrátorskou činnost, výtvarnou publicistiku par excellence i trvalé kontakty s moravským kulturním a výtvarným prostředím. Množství výstav Rudolfa Fily postupně s procesem osvobozování jeho jména dokumentovalo jeho cestu malířským prostorem a nedávna monografie J.Mojžiše (Slovart 1997) poskytla svědectví nejen o oněch dvou v úvodu zmíněných a zapamatovaných tez malby, ale také o všech (téměř) nevyčerpatelných možnostech umění, které je skutečným uměním.

▲ *Sám, 1968*

Bohumír Bachratý

◀ *Přemalba, 1991*